

Alexi Paakki

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia ja näkemyksiä työllistymisestä Oulussa

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia ja näkemyksiä työllistymisestä Oulussa

Alexi Paakki
Opinnäytetyö
Syksy 2022
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä: Aleksi Paakki

Opinnäytetyön nimi: Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia ja näkemyksiä työllistymisestä Oulussa

Työn ohjaaja: Eija Svanberg

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2022

Sivumäärä: 40 + 1 liite

Tämän opinnäytetyön aiheena on korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää minkälaisia kokemuksia ja näkemyksiä korkeasti koulutetuilla maahanmuuttajilla on työllistymiseen liittyen Oulussa. Tähän liittyi haasteet työllistymisessä sekä työllistymistä edistävät tekijät. Näiden lisäksi kartoitettiin Oulun alueen tuki- ja neuvontapalvelut maahanmuuttajille, sekä niiden merkitys maahanmuuttajien työllistymisessä. Opinnäytetyön toimeksi-antajana toimi Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-palvelut.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään Suomen työmarkkinoiden yleisilannetta, sekä maahanmuuttajien työllistymiseen liittyviä haasteita ja edistäviä tekijöitä. Näitä tekijöitä ovat kielitaito, koulutus, työkokemus, Suomessa asuttu aika, verkostot, ennakkoluulot, palkkatuki, anonyymi rekrytointi ja työvoimapula. Tämän lisäksi käsiteltiin korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen erityispiirteitä ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja aineisto kerättiin teemahaastatte- luilla. Haastattelu pidettiin 5 korkeakoulutetulle maahanmuuttajalle. Jokaisella haastateltavalla oli vähintään yksi korkeakoulututkinto suoritettu, sekä jokainen oli hakenut töitä Oulussa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat haasteita työllistymisessä Oulussa. Tulokset myös osoittivat, että tämänhetkinen tuki- ja neuvontapalvelu tarjonta ei ole täysin riittävä, puutteita on etenkin korkeakoulutettujen maahanmuuttajien palveluissa. Tuki- ja neuvontapalveluiden puutteista huolimatta haastatellut korkeakoulutetut maahanmuuttajat nostavat kuitenkin heidän oman aktiivisuutensa erityisen tärkeäksi tekijäksi heidän työllistymisensä edistämässä.

Asiasanat: maahanmuuttaja, korkeakoulutettu, työllistyminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics

Author: Aleksi Paakki

Title of thesis: Experiences on employment in Oulu from higher educated immigrants

Supervisor: Eija Svanberg

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2022

Number of pages: 40 + 1 appendix

The topic of this study is the employment of highly educated immigrants. The goal of this study was to find out what experiences immigrants with higher education face when employing. And to find out how to encourage their employment.

Theoretical part of this study covered the overall job market in Finland, and the factors that affect employment of immigrants. These factors included language skills, education, work experience, prejudices, labour shortage, salary support and time lived Finland. And also the special factors in employment for immigrants with higher education.

The study was qualitative study. The material for this study was collected with focused interviews. In total there was 5 focused interviews conducted. Every participant of this study had atleast one academic degree and they all had applied for job in Oulu.

The results of this study show that immigrants with higher degree face some challenges on the job market. The interviewed immigrants emphasized the importance of their own activity in getting a job and learning a new language. Results also showed that the support and advice services for immigrants in Oulu were not sufficient with the needs of immigrants with higher education.

Keywords: immigrant, higher education, employment

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
JOHDANTO.....	6
1 TOIMEKSIANTAJA.....	8
2 SUOMEN TYÖMARKKINAT JA TYÖLLISTYMISEN TILA.....	9
2.1 Työmarkkinat ja työllistymisen tila.....	9
2.2 Työllistyminen Oulussa.....	11
3 MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT.....	12
3.1 Työllistymiseen liittyvät haasteet.....	12
3.2 Työllistymistä edistävät tekijät.....	14
3.3 Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen.....	17
4 OULUN ALUEEN TUKIPALVELUT MAAHANMUUTTAJILLE.....	19
5 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TAVOITE.....	21
6 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	22
6.1 Tutkimuksen toteutus.....	22
6.2 Aineistonkeruu.....	22
6.3 Tulosten analysointi.....	23
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	25
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	30
9 POHDINTA.....	32
10 LÄHTEET.....	33

JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia työllistymisestä Oulussa. Maahanmuuttajien työllistymisestä ja siihen liittyvistä haasteista on tehty paljon tutkimuksia, tässä opinnäytetyössä keskitytään nimenomaan korkeakoulutettuihin maahanmuuttajiin ja siihen minkälaisia kokemuksia heillä on ollut Oulussa työllistymisen suhteen. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada käsitys siitä mitkä asiat ja minkälaiset käytännöt edistävät tai vaikeuttavat korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä.

Opinnäytetyöstä rajattiin pois maahanmuuttajat, joilla on koulutus ammattiin, mitä säännellään Suomessa lailla. Ammatin sääntely tarkoittaa sitä, että vaaditaan lain mukaan jokin tietty koulutus, tutkinto tai ammatinharjoittamisoikeus, näitä ammatteja ovat esimerkiksi opetus- ja terveydenhuoltoalalla (Opetushallitus a 2022.)

Tutkimus suoritettiin laadullisen tutkimuksen menetelmällä. Suoritin puolistrukturoituja teema-haastatteluja pienelle joukolle korkeakoulutettuja maahanmuuttajia, joiden avulla oli tarkoitus saada selville heidän kokemuksensa, niin hyvät kuin huonotkin työllistymiseen liittyen.

Maahanmuuttajien keskuudessa työttömyys on yleistä, ja työttömyysaste on korkeampi kuin kantaväestöllä. Suomessa ulkomaalaistaustaisten työllisyys on myös alhaisempaa kuin muualla Pohjoismaissa. Maahan saapuneista maahanmuuttajista kuitenkin noin 80 prosenttia on työkäisiä ja vastaavasti vain 60 prosentti Suomen väestöstä on työkäisiä. Vuonna 2020 alle 5 vuotta Suomessa asuneiden ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste koko Suomen alueella oli 44,6 prosenttia, ja 5–9 vuotta Suomessa asuneiden työllisyysaste oli 54 prosenttia. Oulussa vastaavat luvut olivat 43 prosenttia alle 5 vuotta maassa asuneilla ja 50 prosenttia 5–9 vuotta maassa asuneilla (Kotoutumisen osaamiskeskus 2021; Kototietokanta a 2022; Kototietokanta b 2022.)

Useasti myös työllistyessään korkeakoulutetut maahanmuuttajat eivät työllisty koulutustaan vastaaviin töihin, vaan vähemmän koulutusta vaativiin tehtäviin. Suomen kielen osaaminen on yksi merkittävimpiä tekijöitä tässä, siihen liittyy maahanmuuttajien kielitaidon lisäksi, myös mahdollisesti kohtuuttomat kielitaidon vaatimukset työnantajien puolelta. Yhdeksi syyksi tähän on myös esitetty se, että maahanmuuttajilta puuttuvat suositukset, koska heillä ei ole samanlaisia verkostoja kuin

suomalaisilla. Vuonna 2018 30 prosenttia Suomessa töissä käyvistä maahanmuuttajista olivat yli-
koulutettuja töihinsä. Määräaikaiset työsuhteet ovat myös yleisimpiä maahanmuuttajilla kuin kan-
taväestöllä. Vuonna 2014 määräaikainen työsuhde oli noin kaksi kertaa yleisempää korkeakoulu-
tetuilla maahanmuuttajilla, verrattuna suomalaistaustaisiin korkeakoulutettuihin. (Väre 2019; Ko-
toutumisen indikaattori -tietokanta, 2020: Tuominen 2021, 6,12.)

Työllistyminen on myös iso osa maahanmuuttajien kotoutumisprosessia, ja kotoutumisprosessi
sekä sen onnistuminen määrittää suurimmilta osin sen millaisia seurauksia maahanmuutosta on.
Työllistyminen itsessään ei takaa onnistunutta kotoutumista, mutta se on iso osa sitä prosessia.
Osa maahanmuuttajista joutuu myös muuttamaan töiden perässä Pohjois-Suomesta pois, esi-
merkiksi Helsinkiin koska siellä töitä on helpompi saada töitä heikommallakin suomen kielen tai-
dolla. (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat 2020; Kangasniemi 2022, 45.)

Aihe on tärkeä myös siitä syystä, että Suomen työikäinen väestö vähenee ja syntyvyys on ollut
laskussa jo pitkään. Suomen väestö kasvaa ainoastaan maahanmuuton kautta ja väestön
ikäntyessä tarvitsemme yhä enemmän maahanmuuttajia korvaamaan suomalaista työvoimaa.
(Kotoutumisen osaamiskeskus c 2021.)

1 TOIMEKSIANTAJA

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-palvelut. SIMHE-toiminnan eli Supporting Immigrants In Higher Education in Finland tarkoituksena on ohjata ja tukea maahanmuuttajia Suomen työelämään ja korkeakoulutukseen liittyen. Oulun ammattikorkeakoulu tarjoaa esimerkiksi ohjausta ja erilaisia koulutuksia osana heidän SIMHE-toimintaa. Toiminnan tavoitteena on sujuvoittaa korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnistamista, tukea korkeakoulutukseen ohjautumisessa ja tutkinnon suorittamisessa, sekä helpottaa heidän työllistymistä ja työmarkkinoille pääsyä. (Opetushallitus b 2022.)

SIMHE-toiminta aloitettiin vuonna 2016, silloin pilottivaiheessa mukana oli Jyväskylän yliopisto ja Metropolia ammattikorkeakoulu. Oulun ammattikorkeakoulu liittyi mukaan SIMHE-toimintaan vuonna 2017. Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-toiminta palvelee koko Pohjois-Suomen alueella olevia maahanmuuttajia. SIMHE-toimintaa rahoitetaan osana korkeakoulujen strategiaperusteista rahoitusta. (Opetushallitus b 2022.)

Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-palvelut siis työskentelee opinnäytetyön aiheen parissa ja pyrkii parantamaan sekä sujuvoittamaan korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä. He voivat käyttää tämän opinnäytetyön tuloksia hyödykseen tulevaisuudessa, kun he miettivät toimivia käytäntöjä tai mahdollisia haasteita mitä korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat Oulussa työllistymiseen liittyen. Oulun ammattikorkeakoulun SIMHE-palveluista kerrotaan vielä lisää Oulun alueen palvelukartoitus kappaleessa.

2 SUOMEN TYÖMARKKINAT JA TYÖLLISTYMISEN TILA

Tässä luvussa tarkastellaan Suomen työmarkkinoiden yleistä tilannetta ja vallitsevia trendejä. Työmarkkinatilanne luo työllistymismahdollisuudet, niin kantaväestölle kuin maahanmuuttajillekin. Jos siis haluaa ymmärtää työllistymismahdollisuuksia Suomessa ja työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä, tulee ymmärtää vallitseva työmarkkinatilanne.

2.1 Työmarkkinat ja työllistymisen tila

Vuoden 2022 heinäkuussa Suomessa oli 272 tuhatta työtöntä työnhakijaa, mikä oli 50 tuhatta vähemmän kuin vuotta aiemmin. Samaan aikaan avoimia työpaikkoja oli 161 tuhatta. Korkeakoulutettuja työttömiä heinäkuussa 2022 oli 44 tuhatta. Työttömiä korkeakoulutettuja on paljon, mutta vastavalmistuneiden korkeakoulutettujen työttömyys on kuitenkin alhaisempaa kuin koskaan aiemmin (Työ- ja elinkeinoministeriö a 2022; Husa, Saarinen & Sorjonen 2022.)

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtä jaksoisesti työttömänä olleiden määrä on ollut nousussa, vaikka samalla kaikkien työttömien määrä on ollut laskussa. Vuonna 2021 kaikista työttömistä työnhakijoista 39 prosenttia oli pitkäaikaistyöttömiä, kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 16 prosenttia. Kokonaisuudessaan työttömien määrä laski 23 prosenttia samana aikana. (Tilastokeskus 2022.)

Suomessa on samaan aikaan paljon työttömiä ja avoimia työpaikkoja. Työnantajien ja hakijoiden näkemykset eivät kohtaa, eikä nuoret näe itseään tekemässä töitä alalla, jonka palkka tai työolot eivät ole houkuttelevia. Vaikeasti täytettävien työpaikkojen osuus on ollut kasvussa, vuonna 2020 vaikeasti täytettävien työpaikkojen osuus avoimista työpaikoista oli 48 prosenttia, vuoden 2021 vastaava lukema oli 57 prosenttia. Vaikeasti täytettäviä työpaikkoja on paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, sekä ravintola- ja majoitusaloilla. (Tilastokeskus 2022; Näveri 2021.)

Koronapandemia vaikutti työmarkkinoihin lisäten työttömyyttä, samaan aikaan myös lomautettujen määrä oli kovassa kasvussa. Korkeimmillaan työttömyysasteen trendiluku oli vuonna 2020, jolloin

se kävi 8,4 prosentissa. Tämän jälkeen työttömyysaste on laskenut hiljalleen. Koronaviruksen vaikutukset työllisyyteen vaikuttaa osuneen kovemmin maahanmuuttajiin, kantaväestöön verrattuna. Vuonna 2021 tammikuussa ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä oli noussut 40 prosenttia vuoden takaisesta, kantaväestön kohdalla vastaava kasvu oli 32 prosenttia. Koronapandemia myös lisäsi työvoimapula-aloja. Ennen koronaa ravintola-alalla oli työvoimasta ylitarjontaa, mutta koronan aiheuttama työttömyys vähensi alan työntekijöitä, ja aiheutti alalle työvoimapulan koronan jälkeen. Myös terveys- ja sosiaalialan työvoimapula kasvoi koronapandemian aikana. (Tilastokeskus a 2021; Työ- ja elinkeinoministeriö b 2022.)

Yksi iso merkittävä trendi Suomen työmarkkinoilla on työikäisten suomalaisten määrän väheneminen. Korkeimmillaan työikäisten määrä oli vuonna 2009, jolloin Suomessa oli 3,55 miljoonaa työikäistä. Vuosien 2010–2020 välillä työikäisten määrä laski 136 000 henkilöllä. Työikäisten määrän odotetaan laskevan jatkossakin, mutta aiempaa hitaammin. Suomen työikäinen väestö kasvaa tällä hetkellä ainoastaan maahanmuuttajien ansiosta. Osaajien maahanmuutto vahvistaa Suomen työmarkkinoita, lisää työmarkkinoiden kansainvälistymistä ja houkuttelee lisää kansainvälisiä investointeja. (Tilastokeskus b 2021; Kotoutumisen osaamiskeskus c 2021.)

Suomi tarvitsee tulevaisuudessa maahanmuuton tuomaa työvoimaa paikkaan työvoimaa pulaa kun oma väestö ikääntyy ja syntyvyys on laskussa, eli ei tule uusia työntekijöitä tarpeeksi ilman maahanmuuttoa. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien perheen työllistyminen on myös tärkeää, sillä jos vain toinen puoliso saa töitä, saattavat he mieluummin palata kotimaahansa. Sen lisäksi että se on ikävä tilanne perheelle, samalla Suomi menettää osaavaa työvoimaa. (Kotoutumisen osaamiskeskus d 2021; Airamaa 2022.)

Suomessa on siis työvoimapulaa ja avoimia työpaikkoja paljon samaan aikaan jo nyt ja tulevaisuudessa työvoiman tarve vain kasvaa. Samaan aikaan Suomessa on myös paljon työttömiä maahanmuuttajia, niin korkeakoulutettuja kuin matalamman koulutuksenkin omaavia, ja heidän osaamista tulisi hyödyntää nykyistä paremmin. Voidaankin miettiä miten paljon työperäistä maahanmuuttoa kannattaa edistää, jos työllistyminen on kuitenkin vaikeaa. Ja maahanmuuttajan oma tai puolison heikko työllisyystilanne ajaa heidät miettimään muualle lähtemisen ja Suomeen jäännin välisiä etuja. (Kyhä 2011, 240.)

Mahdollista on myös, että mikäli maahanmuuttajat eivät työllisty Oulussa, tai muualla Pohjois-Pohjanmaalla, he voivat joutua töiden perässä lähtemään pääkaupunkiseudulle, missä voi

työllistyä pelkällä englannin kielellä (Kangasniemi 2022, 45.) Tämä vie mahdollisia osaajia pois Oulusta ja tietenkin vähentää työvoiman määrää, mikä mahdollistaa työvoimapulan ainakin tulevaisuudessa.

2.2 Työllistyminen Oulussa

Oulussa on sama tilanne kuin Suomessa kokonaisuudessaan. Työttömyyttä on paljon ja samaan aikaan myös pulaa työvoimasta. Oulussa työvoimapulaa on paljon etenkin rakennusalalla, ja muilla aloilla missä ei vaadita pitkää koulutusta tai kokemusta. Oulussa työttömiä työnhakijoita vuoden 2022 elokuussa oli 12 385, työttömien työnhakijoiden määrä laski edellisen vuoden elokuuhun verrattuna, jolloin se oli 13 855. Myös avoimien työpaikkojen määrä laski samalla aikavälillä, vuoden 2021 elokuussa avoimia työpaikkoja Oulussa oli 3 801, ja vuoden 2022 elokuussa 3 529. Vuonna 2020 ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste Oulussa oli 50,7 prosenttia, mikä oli merkittävästi heikompi kuin suomalaistaustaisilla ja suomessa syntyneillä, joiden työllisyysaste oli 67,9 prosenttia (Köngäs 2021; SVT 2022,4; Kotoutumisen indikaattori-tietokanta 2020.)

3 MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Tässä luvussa käydään läpi maahanmuuttajien työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä. Työllistymisen haasteita ja työllistymistä edistäviä tekijöitä. Maahanmuuttajista puhuttaessa on tärkeää huomata, että maahanmuuttaja on yleiskäsite mikä kattaa kaikki maahanmuuttajat. Maahanmuuttajista puhutaankin yleensä yhtenäisenä ryhmänä, mutta todellisuudessa he ovat hyvinkin hajanainen ryhmä. Maahanmuuttajia tulee monesta eri maasta, ja heillä jokaisella on omanlaisensa tausta, osaaminen ja haasteet. Kaikella tällä on merkitystä kun mietitään miten maahanmuuttajat sijoittuvat työmarkkinoille. (Kyhä 2011, 23.)

3.1 Työllistymiseen liittyvät haasteet

Maahanmuuton syyt vaihtelevat taustoista ja tilanteesta riippuen. Suomessa yleisimmät syyt maahanmuutolle on perhesuhteisiin ja opiskeluihin liittyviä, vain noin kolmannes maahanmuuttajista tulee Suomeen suoraan työpaikan perässä. Maahanmuuttajan taustoilla, sukupuolella ja maahanmuuton syillä on havaittu olevan merkitystä työllistymiseen. Eri maista tulleet maahanmuuttajat ovat saaneet enemmän työkokemusta kuin jostain muualta tulleet. Parhaiten on työllistynyt Virosta, ja Etelä- sekä Länsi-Euroopasta saapuneet maahanmuuttajat, heikointen työmarkkinoilla on menestynyt Lähi-idästä ja Somaliasta saapuneet naispuoliset maahanmuuttajat. Pakolaistaustaiset maahanmuuttajat työllistyvät usein muita heikommin. Lähtömaan heikot tai epävarmat olosuhteet ja traumatisoivat kokemukset vaikuttavat siihen miten maahanmuuttaja työllistyy. Pidempi maasaoloaika ja täällä hankittu koulutus lisäävät työllistymisen todennäköisyyttä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 9; Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Haasteena maahanmuuttajien työllistymiselle voi myös olla työmarkkinoilla ja työnantajien keskuudessa vallitsevat ennakkoluulot. Ennakkoluulot voivat olla, että ulkomaalaistaustaan peilätään liittyvän erilaisia käsityksiä työelämästä ja siihen suhtautumisesta. Ulkomaalaistaustaisuuteen voidaan myös yhdistää esimerkiksi varastelu. Ennakkoluulot voivat myös kohdistua maahanmuuttajan taitoihin, kuten kielitaitoon ja ammatilliseen pätevyyteen. (Kangasniemi 2022, 17.)

Moni työnantaja voi tarkoituksella pyrkiä jättämään ulkomaalaiset rekrytoinnin ulkopuolelle, koska he näkevät tai kokevat maahanmuuttajien rekrytoinnissa tai monikulttuurisessa työyhteisössä jotain riskejä. Tällainen syrjintä on omiaan lisäämään jo valmiiksi kovaa henkistä rasitusta mitä maahanmuuttajat voivat kokea. Erityisesti pakolaisiin kohdistuvat negatiiviset asenteet passivoivat heitä entisestään. Viime vuosina jotkut yritykset ovat ottaneet anonyymien rekrytoinnin käyttöön parantaakseen rekrytointiprosessin yhdenvertaisuutta. (Tuominen 2021, 16.)

Ennakkoluulojen lisäksi rekrytointiprosessissa voi myös esiintyä suoraa syrjintää maahanmuuttajia kohtaan. Esimerkiksi niin, että ulkomaalainen nimi johtaa suoraan siihen ettei kutsua työhaastatteluun tule. Ylen artikkelissa (Marti, Mäntymaa & Pietarinen 2019) kerrotaan Kone Säätiön rahoittamasta tutkimuksesta jossa tutkija lähetti 5 000 työhakemusta, suomalaisilla ja ulkomaalaisilla nimillä. Kaikilla kuvitelluilla työnhakijoilla oli sama koulutus ja saman verran työkokemusta, kaikki olivat myös hankkineet koulutuksensa Suomessa, he olivat siis täysin tasavertaisia hakijoita. Tasavertaisuudesta huolimatta erot tuloksissa oli kuitenkin suuria. Tulosten mukaan suomalainen nimi johti useimmiten työhaastatteluun kutsumiseen, kun taas ulkomaalaisen nimen omaavat hakijat kutsuttiin huomattavasti harvemmin työhaastatteluun. Tulokset osoittavat sen, että jos kantasuomalaisia on tarjolla työntekijäksi, niin muita aletaan syrjimään. Tästä johtuen maahanmuuttajilla parhaimmat mahdollisuudet työllistymiseen on työvoimapula-aloilla.

Yksi selittäjä sille miksi maahanmuuttajilla voi olla haasteita työllistymisessä on suosittelijoiden puute. Suosittelijoiden puute johtuu verkostojen olemattomuudesta. Verkostot kasvaa paljon koulutuksen ja työelämän kautta, ja mikäli työkokemusta tai koulutusta ei ole Suomesta niin ei ole samanlaisia verkostojakaan kuin muilla. Verkostojen puute voi myös lisätä tietämättömyyttä työmarkkinoista, kuten avoimista työpaikoista. Iso osa työpaikoista täytetään jotain muuta kautta kuin julkisista työvoiman hakupalveluista, ja ilman verkostoja ei ole mahdollista saada tietoa tällaisista mahdollisuuksista. (Väre; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 68.)

Suomen kielen taidolla on paljon merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä ja kotoutumisessa. Siihen liittyy maahanmuuttajien mahdollisen heikon suomen kielen osaamisen lisäksi myös mahdollisesti työmarkkinoiden puolelta tuleva ongelma siitä, että kielitaitovaatimukset voivat olla liian tiukkoja verrattuna siihen mitä oikeasti tehtävä ja työelämä vaatii. Korkeakoulutettuja maahanmuuttajia voidaan myös herkemmin ohjata töihin suorittavalle tasolle tai uudestaan kouluun Suomessa, siinä uskossa että he eivät osaa kieltä tarpeeksi hyvin. Tiukoilla kielivaatimuksilla voidaan myös pyrkiä sulkemaan maahanmuuttajat ulos rekrytointiprosessista. (Tuominen 2021, 13.) Työelämä

on kuitenkin yksi tärkeimmistä paikoista, missä maahanmuuttaja voi opetella uuden maan kieltä turvallisessa ja luonnollisessa ympäristössä käyttämällä sitä. Joten liian korkeilla vaatimuksilla voidaan ajaa paljon hyvää osaavaa työvoimaa pois.

3.2 Työllistymistä edistävät tekijät

Maahanmuuttajien työllistymistä voidaan edistää monella eri tavalla ja tasolla. Maahanmuuttajien työllistymistä edistävät erityisesti suomenkielen taito, tieto suomalaisesta kulttuurisesta ja työelämästä, sekä hyvät työnhakutaidot. Rinnastamalla tutkinnon maahanmuuttaja voi helpommin hakea ja työllistyä omalle alalle. Myös maahanmuuttajille suunnatut eri työvoimapalvelut ja valmennukset edistävät maahanmuuttajien työllistymistä (Kaarlampi & Sampakoski 2011, 10; Kangasniemi 2022, 18.)

Työvoimapula lisää maahanmuuttajien mahdollisuuksia työllistymiseen. Maahanmuuttaja voikin vaikuttaa omiin työllistymismahdollisuuksiin uudelleen kouluttautumalla, alalle missä on tarvetta työvoimalle. Yleisesti ottaen maahanmuuttajilla on helpompi työllistyä alalle, jolle ei löydy pätevää kotimaista työvoimaa. Työvoiman löytymiseen vaikuttaa työvoimapulana lisäksi myös alan palkkaus ja työolot, mitkä voivat laskea kantaväestön mielenkiintoa alaa kohti. Toinen tapa miten maahanmuuttaja voi itse edistää omia työllistymismahdollisuuksia on alueen vaihtaminen, joko maan sisällä tai vaihtamalla maata. (Kangasniemi 2022, 19, 49.)

Maassa vietetyn ajan on myös huomattu vaikuttavan positiivisesti maahanmuuttajien työllisyyteen. Yhden vuoden Suomessa asuneiden maahanmuuttajien työllisyysaste on 47 prosenttia, ja yli 10 vuotta maassa asuneiden maahanmuuttajien työllisyysaste on jo 59 prosenttia. Toisaalta viivästyminen työllistymisessä heti maahantulon jälkeen voi vaikeuttaa työllistymistä vielä monen vuoden jälkeen. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2021, 5; Kotoutumisen indikaattori -tietokanta, 2022: Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 17.) Työllistymisen ja työuran kannalta tärkeää on siis päästä edes jotenkin sisälle työmarkkinoille, luomaan verkostoja ja hankkimaan työkokemusta uudessa maassa.

Maahanmuuttajien työvoimapalvelut ovat Suomessa työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla. Heidän palveluihin kuuluu esimerkiksi kotoutusta edistäviä palveluita, sekä työllistymistä tukevia palveluita,

kuten ohjausta, neuvontaa, tukemista, yhteiskuntaan perehdyttämistä, sekä kotimaisen kielen opetusta. Yksi heidän keinoista tukea maahanmuuttajien työllistymistä on tuettu työllistyminen. Tuettu työllistyminen on toimintamalli, jossa maahanmuuttajalle pyritään löytämään työtä avoimilta työmarkkinoilta, hänen omat valinnat ja toiveet huomioon ottaen, sekä tukien häntä yksilöllisesti läpi prosessin. (Kangasniemi 2022, 18.)

Osallistumalla tällaisiin palveluihin voi maahanmuuttaja itse parantaa omia työllistymismahdollisuuksia. Simo Aho (Aho & Mäkiäho 2017, 86) on kuitenkin tutkimuksessaan huomannut, että vaikka palveluita, kuten palkkatukea hyödyntämällä voi parantaa työllistymistä, niin vallitseva työllisyystilanne vaikuttaa enemmän työllistymiseen niin kantaväestöllä, kuin myös maahanmuuttajilla. Tutkimuksesta käy ilmi, että yleisen työllisyystilanteen merkitys maahanmuuttajien työllistymiselle on ehkä keskeisempi, verrattuna muuhun työvoimaan.

Palkkatuen on todettu olevan paras keino edistää maahanmuuttajien työllistymistä, sillä on todettu olevan erittäin positiivisia vaikutuksia etenkin ei-länsimaalaisten maahanmuuttajien kohdalla. Palkkatuki on TE-toimiston palvelu, jossa he maksavat työnantajalle palkkatukea palkkauskustannuksiin, eli he kuittaavat osan kuluista. Tällä pyritään edistämään työttömien työnhakijoiden ja heikommissa työmarkkina-asemassa olevien palkkausta. Palkkatuen etuna maahanmuuttajalle on myös etenkin se, että se helpottaa ensimmäisen työpaikan saamista. Ensimmäisen työpaikan saaminen on erittäin tärkeää maahanmuuttajien työllistymisessä ja työuran luomisessa. Ensimmäisen työpaikan jälkeen on helpompi hakea muita töitä, kun on jo kokemusta kohdemaassa työskentelystä. (Tuominen 2021, 22; Mäntymää 2017.)

Eri palveluiden ja muiden lisäksi myös lainsäädäntö Suomessa tukee maahanmuuttajien työllistymistä ja pyrkii takaamaan jokaiselle yhdenvertaiset mahdollisuudet työllistyä. Yhdenvertaisuuslaki määrittää sen, että kaikki ovat tasa-arvoisia työpaikalla. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa työnantajan olemaan syrjimättä ketään mistään syystä, syitä voi olla esimerkiksi eri kansalaisuus, uskonto tai kieli. Työnantaja ei lain mukaan saa kysyä näitä asioita työntekijää hakiessa, laki myös velvoittaa työnantajan varmistamaan ja arvioimaan yhdenvertaisuuden toteutumista. (Kangasniemi 2022, 18–19.)

Työnantajan ja yrityksen arvot vaikuttavat paljon siihen palkataanko maahanmuuttajia vai ei. Tasa-arvoa ja eettisiä sekä moraalisia arvoja korostavat yritykset ovat todennäköisempiä palkkaamaan ulkomaalaista työvoimaa. Työnantajat vaikuttavat työllistymiseen arvojen ja ennakkoluulojen lisäksi

myös työoloilla, ja muilla tekijöillä, joilla tehdään työpaikasta ja maasta houkutteleva mahdolliselle työvoimalle. (Kangasniemi 2022, 20; Kaarlampi & Sampakoski 2011, 10.)

Työnantajien ennakkoluuloilla maahanmuuttajia kohtaan voi myös olla positiivisia vaikutuksia maahanmuuttajien työllistymiseen. Maahanmuuttajiin voidaan esimerkiksi yhdistää mielikuva siitä, että he ovat kovia tekemään töitä. Monikulttuurisuus voidaan myös nähdä mahdollisuutena, ja nähdään että maahanmuuttajalla on erilaista tietoa kulttuureista, ja erilaista perspektiiviä eri tilanteisiin, minkä voidaan nähdä nopeuttavan innovaatioita. Tämän lisäksi maahanmuuttajien omat henkilökohtaiset kontaktit voidaan nähdä mahdollisuutena kasvattaa verkostoja. (Kangasniemi 2022, 22.)

Anonyymi rekrytointi on yksi tapa tasa-arvoistaa rekrytointiprosessia ja ehkäistä rekrytointiprosesseissa tapahtuvaa syrjintää. Anonyymissä rekrytinnissa hakijoiden nimet ovat peitetty, myös mahdollisesti ikä ja sukupuoli voivat olla peitetty. Anonyymiä rekrytointia on kokeiltu paljon viime aikoina, ja sillä voidaan parantaa maahanmuuttajien työllistymistä, myös anonyymien rekrytinnin mainitseminen ilmoituksessa saattaa myös laajentaa hakijajoukkoa. (Horko 2022, 21; Martti ym. 2019.)

Suomen kielen taito voi olla myös edistävää tekijä maahanmuuttajien työllistymisessä. Maahanmuuttajat voivatkin itse parantaa omia työllistymismahdollisuuksiaan opiskelemalla suomen kieltä. Maahanmuuttajat jotka omaavat hyvän tai melko hyvän suomen kielen taidon työllistyvät helpommin, ja samalla myös oppivat lisää suomen kieltä kun pääsevät työelämään. Kielitaidon lisäksi maahanmuuttaja voi pyrkiä edistämään työllistymismahdollisuuksiaan rakentamalla verkostojaan, sekä kouluttautumalla tai hankkimalla tutkinnon uudesta maasta. (Kuuskoski & Puhakka 2014, 12–13; Kangasniemi 2022, 50,61).

On kuitenkin havaittu, ettei hyvä koulutus tai kielitaito vielä vähennä merkittävästi maahanmuuttajien työttömyysriskiä. Koulutuksen tasolla ja työkokemuksella on havaittu olevan vähemmän merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä, verrattuna kantaväestöön. (Kangasniemi 2022, 22.) Haasteena onkin selvittää mitkä tekijät oikeasti edistävät ja mitkä aiheuttavat haasteita tietyissä tilanteissa, jotta voidaan paremmin tukea maahanmuuttajien työllistymistä.

3.3 Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen

Koulutus on yksi tekijöistä mikä edistää työllistymistä, mutta korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla yhteys ei ole aivan niin selvä. Vuonna 2014 noin joka viides korkeakoulutettu maahanmuuttaja työskenteli työntekijäammateissa, kun taas kantaväestön kohdalla sama lukema oli yksi kahdestakymmenestä. Korkeakoulututkinto maahanmuuttajilla lisää heidän työllistymismahdollisuuksia, mutta he eivät silti usein työllisty koulutusta vastaaviin tehtäviin. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisessä on siis joitain erityispiirteitä, mutta monet haasteet kuten kielitaito ja tietämättömyys Suomen työelämästä ja sen toimintatavoista ovat kaikille maahanmuuttajille yhteisiä. Kielitaidon merkitys korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisessä on mielenkiintoinen, sillä esimerkiksi monessa kansainvälisessä tai asiantuntija työtehtävissä pärjäisi hyvin myös ilman suomen kieltä, mutta vaatimukset ovat silti todella korkealla suomen kielen osaamisen suhteen. (Kangasniemi 2022, 22; Tuominen 2021, 6,13; Kyhä 2011, 48.)

Lähtömaalla on paljon merkitystä sille, miten maahanmuuttaja työllistyy ja näin on myös korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kanssa. Heillä voi myös olla haasteita tutkinnon rinnastamisessa tai osaamisen tunnustamisessa, johtuen lähtömaasta. Kaikkien maiden tutkinnot ja koulutusjärjestelmät ovat erilaisia joten jo siitä syystä voi olla haasteita, mutta myös tiedonkulku lähtö- ja kohdemaan välillä voi olla ongelmallista. (Kangasniemi 2022, 39.)

Tutkinnon tunnustaminen on päätös siitä minkälaisen kyvykkyyden ja pätevyuden muualla suoritettu tutkinto antaa kun haet työtä tai opiskelupaikkaa. Päätöksen tutkinnon tunnustamisesta tekee Opetushallitus tai jokin muu viranomainen. Suomalainen koulujärjestelmä on erilainen verrattuna moneen muuhun valtioon, ja muualla hankitun tutkinnon rinnastaminen ja osaamisen tunnustaminen on haaste monelle maahanmuuttajalle juuri tästä syystä. Tutkinnon tunnustaminen ei myöskään ole ilmaista, ja hinta voi olla haaste monelle. (Opetushallitus c 2022; Kangasniemi 2022, 39.)

Tutkinnon tunnustamisessa on olennaista se, missä tutkinto on suoritettu. EU- ja ETA-maissa hankittu tutkinto tunnustetaan lähtökohtaisesti jokaisessa Euroopan maassa. Jokaisen tapaus käsitellään kuitenkin yksitellen, huomioiden kyseisen maan koulujärjestelmä ja tutkintorakenne. Koska koulutusjärjestelmissä voi olla paljonkin eroja eri maiden välillä, eroja esiintyy esimerkiksi opetuspainotuksissa, pääsyvaatimuksissa ja tutkintojen kestossa. Tämän lisäksi tutkinnon tunnustamiseen

vaikuttaa tutkinnon käyttötarkoitus, koska jotkin tehtävät vaativat tietyn tasoista tutkintoa. Tutkinnon ja osaamisen tunnustamisen lisäksi ongelmaksi voi muodostua se, ettei muualla hankittua työkokemusta lasketa eduksi, eikä sillä ole mitään merkitystä hakiessa töitä uudessa kohdemaassa. (Kyhä 2011, 45–47; Kangasniemi 2022, 51.)

Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat voivat saada apua myös työvoimapalveluiden jatko- ja täydennyskoulutuksista, tutkinnon tunnustaminen voi myös joskus vaatia täydennyskoulutusta. Kielitaidon puute voi kuitenkin muodostua esteeksi täydennyskoulutukseen pääsemisessä. (Tuominen 2021, 9, 35.)

Suomessa toimii SIMHE–korkeakouluja, jotka tukevat maahanmuuttajia koulutukseen ja työelämään sekä työllistymiseen liittyen. Oulun ammattikorkeakoulu toimii yhtenä vastuukorkeakouluna SIMHE-toiminnassa. SIMHE–Oamk palvelee koko Pohjois-Suomen alueen maahanmuuttajia, tarjoten ohjausta korkeakouluopintoihin ja työllistymiseen liittyen. SIMHE-toiminnan tavoitteena on parantaa eri statuksilla olevien maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten osaamisen tunnustamista ja tunnistamista, työllistymistä, sekä ohjata heitä koulutukseen ja työelämään liittyvissä asioissa. Tarkoituksena on sujuvoittaa ja varmistaa Suomeen saapuvien korkeakoulutettujen maahanmuuttajien aiempien tutkintojen ja osaamisen tunnistamista ja tunnustamista, jotta heidän on helpompi löytää oikeille koulutus- ja urapoluille. Samalla myös saadaan varmistettua heidän osaamisen hyödyntäminen Suomen työmarkkinoilla. (Opetushallitus b 2022.)

4 OULUN ALUEEN TUKIPALVELUT MAAHANMUUTTAJILLE

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymisestä voidaan tukea eri palveluiden avulla. Kunnalla on vastuu omalla alueellaan kotoutumisen suunnittelusta ja kehittämisestä. Erilaisiin palveluihin kuuluvat kielen opetusta, matalan kynnyksen kokoontumispaikkoja, erilaisia valmennuksia, ohjausta ja neuvontaa, sekä kotoutumiskoulutuksia. Palveluita toteutetaan paljon myös täysin vapaaehtoistyön pohjalta. Oulussa esimerkiksi Punainen Risti ja Oulun vastaanottokeskusten tukiyhdistys järjestää näitä palveluita. (Kotoutumisen osaamiskeskus e 2021; Oulun vastaanottokeskusten tukiyhdistys: Punainen Risti.)

Oulussa on paljon eri palveluita mitä maahanmuuttajat voivat hyödyntää. Erilaiset palvelut tarjoavat tukea ja neuvoa työllistymiseen ja eri elämäntilanteisiin ylipäättänsä. Palvelut voivat myös olla kielenopetusta tai erilaisia valmennuksia, näiden päämäärä on kotoutumisprosessin edistäminen, kielen oppiminen ja työelämään pääseminen. (Oulun Kaupunki a.)

Monikulttuurikeskus Villa Victor on Oulun kaupungin matalan kynnyksen kohtaamispaikka, joka on avoin kaikille. He järjestävät maksuttomia ja räätälöity palveluita sekä tarjoavat tukea ja tietoa eri elämän tilanteisiin. Monikulttuurikeskus Villa Victor järjestää myös maksutonta suomen kielen opetusta, monikielistä ohjausta ja erilaisia infotilaisuuksia sekä tapahtumia. Oulun kaupunki tarjoaa myös BusinessAseman kautta maahanmuuttajille neuvontaa eritilanteisiin, ja digipajoja digitaalisten taitojen kehittämiseen. (Oulun Kaupunki b; BusinessAsema.)

TE-toimisto tarjoaa eri palveluita joita maahanmuuttajat voivat hyödyntää, kuten kotoutumiskoulutusta, heiltä on myös mahdollista saada tukea suomen kielen opiskeluun. Maahanmuuttajat voivat heille suunnattujen palveluiden lisäksi hyödyntää myös kaikkia TE-toimiston tarjoamia henkilöasiakkaille suunnattuja palveluita. Näitä palveluja ovat esimerkiksi erilaiset valmennukset kuten työnhakuvalmennus, sekä tieto- ja neuvontapalvelut. (Kotoutumisen osaamiskeskus f 2021; Työ- ja elinkeinoministeriö c 2022.)

Oulussa toimii myös ystävyyskeskus Vuolle, mikä tarjoaa vapaa-ajanohjelmaa kuten viikoittaisia ryhmiä ja pop up-tapahtumia sekä leirejä. Ystävyyskeskus järjestää henkilökohtaista työllistymisvalmennusta, missä painotetaan omia työllistymis- ja opiskeluvalmiuksia. Valmennuksen tavoite on vahvistaa työelämässä tai opiskelussa tarvittavia taitoja, ja helpottaa työelämään tai opiskeluun

pääsemisessä. Tämän lisäksi he tarjoavat myös kokonaisvaltaista matalan kynnyksen neuvontaa maahanmuuttajataustaisille asiakkaille. (Vuolle Settlementti a; Vuolle Settlementti b.)

Arffman on Suomen suurin aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskouluttaja. Se tarjoaa henkilökohtaista ohjausta, jonka avulla jokainen maahanmuuttaja voi löytää itselleen mielenkiintoisia työllistymisen vaihtoehtoja. Arffman toimii myös Opetushallituksen valtuuttamana yleisten kielitutkintojen järjestäjänä, he myös tarjoavat kieliopetusta. Spring House tarjoaa myös kotoutumiskoulutusta, ja sen lisäksi ura- ja työnhakuvalmennusta, osaamisen ja ammattitaidon kartoitusta sekä ammatillista työvoimakoulutusta. Näiden palveluiden tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien siirtymistä suomalaiseen työelämään tai jatkokoulutukseen. Suuri osa osallistuvista maahanmuuttajista siirtyvätkin työelämään tai jatkokoulutukseen koulutuksen jälkeen tai jo sen aikana. (Arffman; Kivisik.)

Maahanmuuttajien kotoutumista edistää työtä tehdään paljon hankemuodossa. Oulussa eri oppilaitokset ovat järjestäneet hankkeita, joilla on pyritty edistämään maahanmuuttajien kotoutumista, osaamisen tunnistamista ja sen kehittämistä, sekä saada heidät hakeutumaan korkeakouluasteelle. Näiden lisäksi on tarjottu myös esimerkiksi kielitukea työpaikoille, sekä mahdollisuutta tutustua eri koulutusaloihin kielituetusti tarvittaessa. Myös työ- ja opiskelumaailmaan siirtymiseen liittyvät hankkeet ovat olleet yleisiä. Näissä hankkeissa on pyritty sujuvoittamaan ja tukemaan siirtymistä opintoihin tai työelämään. (OSAO 2022: Oulun Kaupunki c 2011; Oulun ammattikorkeakoulu.)

Työ- ja elinkeinoministeriö ylläpitää Talent Boost-toimenpideohjelmaa. Ohjelman tarkoituksena on tehdä Suomesta kansainvälisesti mielenkiintoinen paikka työskennellä ja opiskella, ja lisätä halua rekrytoida kansainvälisiä osaajia. Toimenpiteisiin kuuluu kansainvälisten osaajien rekrytoinnin edistäminen, ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy ja työelämän vastaanottavuuden ja monimuotoisuuden lisääminen. (Työ- ja elinkeinoministeriö b 2022.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TAVOITE

Tämän opinnäytetyön aihe oli korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen. Tarkoituksena oli selvittää minkälaisia kokemuksia ja näkemyksiä korkeasti koulutetuilla maahanmuuttajilla on työllistymiseen liittyen. Tutkimuksessa kysyttiin haasteista ja edistävästä tekijöistä työllistymiseen liittyen. Tuloksista saatiin kuva siitä miten korkeakoulutetut maahanmuuttajat itse kokevat että eri tekijät vaikuttavat heidän työllistymiseensä.

Tutkimuksen päämäärä oli saada kokemusperäistä tietoa siitä miten ja mitkä tekijät edistävät tai haastavat korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä. Sen tiedon pohjalta eri työmarkkinoiden palvelut ja toimijat voivat luoda uusia tai vahvistaa vanhoja käytäntöjä, joilla voidaan edistää maahanmuuttajien työllistymistä ja varmistaa yhdenvertaisuus työpaikalla.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millaisia haasteita haastateltavat kokevat työllistymisessä?
2. Mitä työllistymistä edistäviä tekijöitä haastateltavat tunnistavat?

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

6.1 Tutkimuksen toteutus

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia ja näkemyksiä työllistymiseen liittyen. Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmä, jolla pyritään ymmärtämään kyseessä olevan kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. Laadullinen tutkimusmenetelmä pyrkii siis kokonaisvaltaisesti ymmärtämään ja kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä ja sen tilaa. (Jyväskylän yliopisto 2021.)

Laadullinen tutkimus sopii hyvin juuri tähän opinnäytetyöhön, sillä tässä pyritään selvittämään henkilöiden omia kokemuksia ja näkemyksiä tutkimusaiheeseen liittyen. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu menetelmä korostaa juuri näitä tekijöitä, ja tutkimukseen osallistuvien omia sanoja. Haastattelulla annetaan tutkimukseen osallistuville mahdollisuus kertoa aidosti ja avoimesti heidän omat kokemukset aiheesta.

Tämän opinnäytetyön aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Teemahaastattelut eivät etene normaalin haastattelun tapaan tarkkojen ja ennalta suunniteltujen kysymysten pohjalta, vaan se on, enemmänkin keskustelu, jossa käsitellään ennalta määrättyjä teemoja. Haastattelut käytiin valmiin haastattelurungon pohjalta, mutta käytettiin myös syventäviä jatkokysymyksiä ja annettiin haastateltavien puhua vapaasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

6.2 Aineistonkeruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Haastatteluiden pohjana oli haastattelurunko, mikä oli sama jokaiselle haastateltavalle. Haastattelurungon kysymykset ja jatkokysymykset pyrittiin muotoilemaan ja pitämään mahdollisimman avoimina, jotta pystyttäisiin välttämään johdattelua, ja saamaan haastateltavien kokemukset ja näkemykset aidosti esille. Haastattelurunko lähetettiin haastateltaville etukäteen, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua siihen ja valmistautua haastatteluun. Haastatteluista kiinnostuneille myös kerrottiin, että he saavat haastattelurungon etukäteen

jotta he voivat sen pohjalta päättää haluavatko osallistua haastatteluun. Tämän lisäksi haastateltaville kerrottiin, että he voivat missä tahansa vaiheessa tutkimusta päättää keskeyttää ja peruuttaa heidän osallistumisensa.

Tutkimuksen haastattelun osallistujat valittiin sillä perusteella, että jokaisella on vähintään yksi korkeakoulututkinto suoritettuna. Sillä missä maassa tutkinnon on suorittanut, tai minkä korkeakoulututkinnon on suorittanut ei ollut merkitystä eikä sitä huomioitu haastateltavia valittaessa. Koska tässä opinnäytetyössä tutkitaan kokemuksia työllistymisestä, niin yhtenä edellytyksenä haastateltaville oli myös se, että heidän tuli olla hakenut töitä Oulussa.

Opinnäytetyön alkaessa pohdin millä määrällä haastatteluja saan tarpeeksi tutkimusaineistoa, ja suunniteltu haastattelujen määrä oli 4–8 teemahaastattelua. Haastattelujen määrä oli lopulta viisi, joista neljä suoritettiin kasvokkain ja yhdet vastaukset tuli kirjallisena sekaannuksen takia. Minulla oli mahdollisuus pitää tämän jälkeen vielä kyseiselle henkilölle haastattelu kasvokkain, mutta koin, että sain kirjallisista vastauksista tarpeeksi tietoa.

6.3 Tulosten analysointi

Tämän opinnäytetyön sisällönaineiston analyysissa käytettiin aineistolähtöistä analyysia, jonka avulla pyrittiin ymmärtämään aineistossa esille tulleita merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tarkoituksena on etsiä jonkinlaista toiminnan logiikkaa tai tyyppilistä kertomusta eli tyyppikertomusta mikä toistuu aineistossa useasti. Aineistoa tyytellettiin eri teemojen alle ja etsittiin ne, mitkä ovat tutkimuskysymysten kannalta oleellimmat. (Vilka 2015, 163–16.)

Tutkimuksen haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla Microsoft Teams ohjelman avulla, ja nauhoitteet litteroitiin kirjoittamalla jokainen haastattelu omalle Word-tiedostolle. Tämän jälkeen litteroidut tekstit luettiin ja niitä käytiin läpi. Litteroidusta aineistosta korostettiin tutkimuksen päämäärän kannalta olennainen tieto ja alettiin etsiä yhdenkaltaisuuksia vastauksien välillä. Vastauksia tyytellettiin eri teemojen mukaan ja kerättiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisimmat asiat yhteen.

Aineiston tyypittelyssä poimin samaan teemaan liittyvät asiat mitä tuli esille läpi haastattelun ja keräsin ne omien teemojen alle. Tämän tutkimuksen kannalta olennaiset asiat oli tuki- ja neuvontapalveluiden hyödyntäminen ja niihin liittyvät kokemukset, sekä työllistymiseen ja työnhakuun liittyvät kokemukset. Työllistymisen kokemuksista poimin negatiiviset ja positiiviset kokemukset erikseen oman teeman alle, tämän jälkeen jaoin kokemukset haastateltaviin itseensä liittyviin ja heistä liittymättömiin tekijöihin. Tuki- ja neuvontapalveluiden kokemukset jaoin palvelu- ja kurssi-tyyppin mukaan. Tämän jaon jälkeen aloin etsimään jokaisesta tyyppiryhmästä yleisesti esille tulevia ilmaisuja ja kokemuksia, näiden pohjalta muodostin näkemyksen siitä mitä aineisto kertoo kustakin aiheesta.

Tämän pohjalta tehtiin johtopäätökset, siitä mitä kerätty haastatteluaineisto kertoo tutkimuksen aiheesta ja miten kerätty tieto vastaa tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen aineistoa verrattiin myös opinnäytetyöhön kirjoitettuun teoriaan ja selvitettiin, onko korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisessä Oulussa jotain erityisiä piirteitä, verrattuna muuhun Suomeen, sekä minkälaiseksi korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat Oulun tuki- ja neuvontapalvelu tarjonnan.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Haastateltavista neljä oli naisia ja yksi mies. Kolme haastateltavista oli 26–40 vuotiaita, ja kaksi 41-vuotiaita tai vanhempia. Suomessa asuttu aika vaihteli jonkin verran haastateltavien välillä. Suurin osa haastateltavista on asunut Suomessa 2–3,5 vuotta. Yksi haastateltava on asunut Suomessa vasta 1,5 vuotta, kun taas yksi haastateltava on asunut Suomessa jo 8 vuotta. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Jokainen haastateltava on suorittanut korkeakoulututkinnon kotimaassaan. Yksi haastateltava oli suorittanut kaksi korkeakoulututkintoa, molemmat kotimaassaan. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki tutkinnot on suoritettu kotimaan äidinkielellä, tai muulla kotimaan virallisella kielellä, mikä ei ole ollut englantia. Yksi haastateltava on suorittanut tutkintonsa englanniksi. Kokonaisuudessaan haastateltavilla oli tutkintoja 5 eri tutkintoalalta, ja kahdella haastateltavalla oli tutkinto samalta tutkintoalalta. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Kaksi haastateltavaa oli hakenut tutkinnon tunnustamista ja Opetushallitus on rinnastanut heidän tutkintonsa. Muut haastateltavat eivät ole hakeneet tai suunnitelleet tutkinnon rinnastamista, koska se ei ole ollut tarpeellista johtuen tutkintojen samankaltaisuudesta Suomessa hankittuihin samoihin tutkintoihin. Yksi haastateltava kertoi myös ettei hae rinnastamista koska haluaa vaihtaa alaa ja opiskella Suomessa kokonaan uuden ammatin. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Jokaisella haastateltavalla on työkokemusta, ja he ovat tehneet koulutustaan vastaavia töitä joko kotimaassaan tai muualla ulkomailla, mutta ei Suomessa. Suurimmalla osalla haastateltavista on myös vähintään 5 vuotta kokemusta oman alan työtehtävistä. Vain kahdella haastateltavista on työkokemusta Suomesta. Tämä työkokemus koostuu vähemmän koulutusta vaativilta aloilta, kuten ravintola-alalta. Työkokemuksen lisäksi haastatteluissa nousi esille, että monella haastateltavalla oli kokemusta työharjoittelusta. Työharjoitteluiden työtehtävät eivät kuitenkaan vastanneet heidän koulutustaan tai olleet heidän tutkintoalalta. Viidestä haastateltavasta vain yhdellä oli tällä hetkellä voimassa oleva työsuhde, hänen työ ei kuitenkaan ole suoraan hänen koulutusta vastaavaa. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Minä ajattelen tarvitsen oppia lisää. Minun kielitaitoni on perustasolla ja minä tarvitsen kehittää suomen kieltäni. (Haastattelu 3)

Kolme viidestä haastateltavasta näki ettei heidän suomenkielen taito vastannut heidän alan kielitaitovaatimuksia. Kaksi haastateltavaa uskoivat, etteivät he heidän tämän hetkiselä suomen kielen taidolla pärjäisi työssä mikä vaatisi suomenkielen osaamista, kun taas kolme haastateltavaa uskoivat pärjäävänsä joillakin aloilla eri työtehtävissä heidän tämän hetkiselä suomen kielen taidolla. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Osa haastateltavista on hyödyntänyt paljon eri palveluita, mitä Oulussa tarjotaan ja he kokevat hyötyneensä niistä todella paljon. Jokainen on käynyt vähintään kotoutumiskoulutuksen ja eri kielikursseja. Eniten haastatteluissa nousi esille erilaiset kielikurssit ja työnhakutaitoihin liittyvät kurssit sekä palvelut. Osa haastateltavista on myös käynyt aktiivisesti kielikahvilassa, missä puhutaan ainoastaan suomea, he kokivat että siitä on ollut iso apu heidän suomen kielen oppimiselle. Tärkeäksi haastatteluissa nostettiin myös muiden ihmisten tapaaminen eri palveluiden ja kurssien sekä kielikahvilan kautta. Tämän lisäksi haastatteluissa nousi esille suomen kielen oppimiselle erityisen hyödyllisenä ja tärkeänä suomalaiset perheenjäsenet ja työelämä, sekä muut arkiset tilanteet joissa käytetään suomen kieltä. Suomen kielen oppimiselle tärkeäksi nähdään juurikin oma aktiivisuus osallistua eri kielikursseilla, ja sosiaalsiin tilanteisiin joissa käytetään vain suomen kieltä. Yksi haastateltava on myös hyödyntänyt paljon omakustanteisia kielikursseja eri yliopistoissa, ja hän koki hyötyneensä niistä enemmän kuin kaikista hänen käymistään eri kielikursseista Oulussa. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Minä ajattelen ehkä minä tarvitsen miten voin löytää töitä, ja mitä taitoa minä tarvitsen ja miten minä voin kehittää itseäni. (Haastattelu 3)

Osa haastateltavista oli täysin tyytyväisiä Oulun tuki- ja neuvontapalvelutarjontaan, kun taas osa koki tarvitsevansa lisää apua työnhakuun liittyvissä asioissa. Esille nousi työnhakutaidot ja niiden kehitys, tiedottaminen siitä mistä kaikkealta töitä voi hakea ja miten, sekä missä ja miten omaa osaamista voi kehittää. Haastatteluissa nousi myös esille, että olisi hyvä tarjota uraohjausta heti kun maahanmuuttaja tulee maahan. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Osa haastateltavista näki myös Oulussa tarjottavissa kielikursseissa selkeitä ongelmia, ja he halusivat enemmän juuri korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnattuja kursseja. Esille nousi tarjolla olevien kielikurssien ongelma siinä, että niissä ei jaeta osallistujia kielitaidon tai kielitason mukaan, vaan jokainen laitetaan samalle tasolle riippumatta heidän lukutaidosta tai suomen kielen taidosta. Osittain ongelmallisena nähtiin myös se, että kaikki osallistujat eivät ole yhtä aktiivisia ja tällaiset osallistujat vievät mahdollisesti paikan joltain aktiivisemmalta osallistujalta. (Haastattelut 2 & 3 2022.)

Tällä hetkellä suurin puute on, että TE-toimiston kotoutumislain mukainen tukema kotoutumiskoulutus päättyy kielitaitotasoon B1.1. Siitä eteenpäin kaikki on maahanmuuttajan omalla vastuulla. (Haastattelu 2)

Esille nousi myös se, että tuettu kotoutumiskoulutus päättyy kielitasoon B1.1, jonka jälkeen maahanmuuttajat joutuvat käytännössä vastaamaan itse itsestään, ja joihinkin TE-toimiston palveluihin, eikä selkeää jatko-ohjauspaikkaa juuri heille ole. Usea korkeakouluala vaatii korkeamman kielitason kuin B1.1 ja etenkin korkeakoulutetuille maahanmuuttajille tulisi tarjota parempia palveluita ja mahdollisuuksia suomen kielen oppimiseen. (Haastattelu 2 2022.)

Haastattelu oli hankala, minä ymmärsin, mutta en kaikkea. (Haastattelu 1)

Haastatteluiden perusteella isoin haaste työllistymiselle on heikko suomen kielen taito, ja korkeat kielitaitovaatimukset, mitkä leimaavat etenkin korkeakoulualoja. Esille nousi myös se, että yritykset eivät välttämättä ole halukkaita palkkaamaan maahanmuuttajia, koska he eivät kerkeä perehdyttämään heitä kunnolla. Maahanmuuttajana heikon suomen kielen taidon takia esimerkiksi ammattisanasto voi olla hukassa ja kiireisessä työelämässä yritykset valitsevat hakijoiden joukosta ne yksilöt joiden perehdyttäminen ei vie niin kauan aikaa. Maahanmuuttajilla voi myös olla aluksi heikko ymmärrys Suomen työelämästä ja sen toimintatavoista, mikä voi myös laskea rekrytoijien halukkuutta palkata heitä, tai se voi muulla tavalla hidastaa ja vaikeuttaa heidän työllistymistä jos he eivät esimerkiksi tiedä missä kaikkealla eri asioita hoidetaan. Haastateltavat kokivat myös, että Suomessa hankittua tutkintoa ja työkokemusta arvostetaan enemmän kuin muualla hankittua, vaikka työkokemus ei olisi koulutusta vastaavaa. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Ehkä siivooja tai ravintola-ala on helpompi saada töitä koska he tarvitsevat paljon työntekijöitä. Mutta jos Haluan töitä minun omalta alalta se on vaikea. (Haastattelu 4)

Työllistymistä edistävinä tekijöinä haastatteluissa nousi esille suomen kielen oppiminen ja matalammat kielitaitovaatimukset joillain aloilla, työkokemus Suomesta, työharjoittelut, sekä oma aktiivisuus. Muutama haastateltava toi esille, että töitä on kyllä saatavilla, ainakin joillakin aloilla, ja jos haluaa työllistyä niin pitää tehdä töitä oman kielitaidon kehittämiseksi ja aktiivisesti etsiä töitä, sekä olla valmis tekemään sitä työtä mitä on tarjolla. (Haastattelut 1, 2, 4, 5 2022.)

Suurin osa haastateltavista kokee että Suomessa asuttu aika parantaa työllistymismahdollisuuksia. Työllistymismahdollisuudet paranevat kun suomen kielen taito paranee, ja myös jos onnistuu saamaan jonkin verran työkokemusta Suomesta. Tässäkin esille nousi oma aktiivisuus, että jos jatkaa yrittämistä, eikä luovuta töiden hakemisen kanssa niin jossain vaiheessa löytyy kyllä työpaikka. (Haastattelut 2, 4, 5 2022.)

Ei saa töitä, saa työkokeilu ja sitten töitä. (Haastattelu 1)

Kaikki haastateltavat uskovat työllistyvänsä tulevaisuudessa, jokainen painotti sitä että työllistymismahdollisuudet parantuvat koko ajan mitä paremmin oppii puhumaan suomen kieltä. Tämän lisäksi esille nousi jälleen kerran oma aktiivisuus niin kielitaidon kehittämisessä kuin töiden hakemisessa. Useammassa haastattelussa nousi myös esille, että pitää ensimmäiseksi mennä työharjoitteluun, minkä jälkeen on mahdollista työllistyä. Moni haastateltava korosti tätä ja uskoi, että se on hyvä reitti työelämään. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Minä en ole varma, toivon että minä voin löytää alani töitä, mutta joskus minä ajattelen ehkä minä täytyy vaihtaa alaani ja opiskella uusi ala esimerkiksi IT-ala, koska siellä on matalampi kielivaatimus. (Haastattelu 3)

Kuitenkin jokaisessa haastattelussa nousi esille se, että he eivät usko työllistyvänsä omalle alalle, ainakaan Oulussa. Mahdollisuudet työllistyä omalle alalle ovat paremmat esimerkiksi Etelä-Suomessa koska siellä on enemmän alan työpaikkoja tarjolla. Kolme haastateltavaa nostaa myös alanvaihdon esille, ja he uskovat että mikäli he saavat tutkinnon Suomesta he myös työllistyvät sitä vastaavaan työhön. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Kolme haastateltavaa on valmistautunut muuttamaan pois Oulusta mikäli he eivät työllisty omalle alalle. Useammalla haastateltavalla on myös perhettä Oulussa, minkä takia muutto ei ole ensimmäinen vaihtoehto, mutta kaikki eivät sulje sitä vaihtoehtoa kokonaan pois. Ainoastaan yksi haastateltava jolla on jo paljon työkokemusta Suomesta ja on tälläkin hetkellä töissä Oulussa, sulkee kokonaan pois vaihtoehdon muuttaa pois Oulusta. Useassa haastattelussa nousi kuitenkin esille mahdollisuus muuttaa muualle opiskeluiden ajaksi. (Haastattelut 1, 2, 3, 4, 5 2022.)

Muita asioita mitä haastatteluissa nousi esille, oli vaikeus päästä oman alan työharjoitteluun, sekä ongelmia tarjolla olevien kielikurssien ja kielitasovaatimusten kanssa. Saatavilla olevat työharjoittelut suuntautuvat yleisimmin vähemmän koulutusta vaativille aloille, eikä niistä ole niin paljon hyötyä mikäli haluaa työllistyä, sille alalle minkä tutkinnon on suorittanut. (Haastattelu 2 2022.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, minkälaisia kokemuksia korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla on työllistymisestä Oulussa. Suorittamani teemahaastattelut osoittavat, että korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat haasteita työllistymiseen liittyen Oulussa. Tutkimuksia maahanmuuttajien työllistymisen haasteista on tehty paljon, eikä tässä opinnäytetyössä esiin nousseet haasteet olleet uusia tai poikkeavia. Haastattelut osoittivat että korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat työllistymiseen liittyen Oulussa samoja haasteita kuin muuallakin Suomessa. Esiin nousseet haasteet olivat heikko suomen kielen taito ja tiukat kielitaitovaatimukset, sekä puutteelliset tiedot työelämästä ja sen eri toimijoista. Oulussa tarjottavat maahanmuuttajille suunnatut tuki- ja neuvontapalvelut ovat hyviä ja kattavia, kielikurssien tarjontaa sen sijaan olisi mahdollista kehittää, huomioiden etenkin korkeakoulutetut maahanmuuttajat.

Tiukat kielitaitovaatimukset vaikeuttavat etenkin korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä omalle alalle ja sitä kautta estävät heidän osaamisen täyden hyödyntämisen. Tutkimuksen tuloksissa nousi esille, että maahanmuuttajille suunnatut kielikurssit päättyvät kielitasoon B1.1, eikä näiden jälkeen ole selkeää reittiä mitä kautta maahanmuuttajat voisivat parantaa omaa Suomen kielen taitoa vastaamaan tiukkoja kielitasovaatimuksia. Tästä kärsivät etenkin korkeakoulutetut maahanmuuttajat ja heidän työllistyminen, johtuen heidän alojen korkeista kielitaitovaatimuksista. Korkeakoulutetuille maahanmuuttajille tulisi kehittää omia kielikursseja, joiden avulla heillä olisi tuetussa ympäristössä mahdollisuus kehittää heidän suomen kielen taito alan vaatimalle tasolle.

Suomen kielen taito ja työpaikkojen kielitaito vaatimukset nähtiin myös työllistymistä edistävinä tekijöinä. Aloille jossa on matalammat kielitaito vaatimukset, on helpompi työllistyä, ja kun suomen kielen taito kehittyy, niin on helpompi työllistyä. Näiden lisäksi työllistämistä edistävinä tekijöinä nähtiin työharjoittelut ja työkokemus suomesta, sekä oma aktiivisuus. Työharjoittelut ovat työllistymisen edistämisen kannalta todella tärkeitä sillä niistä saa arvokasta kokemusta ja pääsee kehittämään omaa suomen kielen taitoa luonnollisessa ympäristössä. Keskeistä maahanmuuttajien työllistymisen edistämisessä on heidän oma aktiivisuus, etenkin kielitaidon kehittämisessä. Edistääkseen maahanmuuttajien työllistymistä heille tulisikin painottaa oman aktiivisuuden merkitystä suomen kielen oppimisessa ja töiden sekä työharjoittelun saamisessa. Maahanmuuttajien tulee aktiivisesti etsiä työtä ja mahdollisuuksia työharjoittelulle, ja sitä tulee tukea ja jakaa tietoa siitä mistä kaikkialta töitä voi hakea ja mitä kautta voi päästä työharjoitteluun.

Korkeakoulutetuille maahanmuuttajille tulisi tarjota omia kielikursseja, joiden avulla he voisivat saavuttaa oman alan vaatimat kielitasovaatimukset, ja samalla tulisi tarjota myös enemmän mahdollisuuksia päästä työharjoitteluun omalle alalle. Koulutus tulisi huomioida heti kun maahanmuuttaja tulee maahan ja tarjota korkeakoulutetuille maahanmuuttajille uraohjausta, millä autettaisiin heitä työllistymään omalle alalle. Jokaisen alan kielitaso vaatimuksia tulisi painottaa ja korostaa oman aktiivisuuden merkitystä suomen kielen opiskelussa. Myös työllistymiseen liittyviä tuki- ja neuvontapalveluita tulisi tarjota enemmän. Etenkin olisi tarvetta jakaa enemmän tietoa eri työelämän toimijoista ja heidän tehtävistä, sekä tarjota enemmän kursseja työnhakutaitojen kehittämiseen.

Yhteenvedon voidaan sanoa, että korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osaamista ei tällä hetkellä täysin hyödynnetä, ja korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat haasteita työllistymiseen liittyen. Korkeakoulutetut maahanmuuttajat eivät saa tarpeeksi tukea, eikä heille suunnattuja palveluita ja kursseja ole tarpeeksi. Korkeakoulutetuille maahanmuuttajille suunnattuja palveluita tulisikin kehittää ja lisätä heille omia kielikursseja mitkä auttavat saavuttamaan oman alan korkeat kielitasovaatimukset. Heti maahantulon jälkeen tulisi myös tarjota uraohjausta ja parantaa korkeakoulutettujen maahanmuuttajien mahdollisuuksia päästä työharjoitteluun omalle alalle.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön prosessi oli kokonaisuudessaan mielekäs, mutta paikoin haasteellinen. Koko opinnäytetyön prosessi kesti noin 6 kuukautta. Valitsin aiheen toukokuun lopussa ennen kesälomaa, ja vietin kesäloman perehtymällä itselle uuteen aiheeseen. Itse työn kirjoittamisen aloitin elokuussa, ja siinä oli paikoin haasteita ja valkoisen paperin pelkoa. Teoriaosuuden lopputulokseen olen tyytyväinen, mutta läpikoko teoriaosuuden kirjoittamisen poistin ja korjailin paljon tekstiä.

Pysyin opinnäytetyön aikataulussa kohtuullisen hyvin, eikä työn valmistuminen viivästynyt. Kuitenkin olisi pitänyt tehdä aikataulutusta paremmin, jotta olisi välttytty kiireeltä mitä välillä esiintyi. Kiire aiheutui pitkälti aikataulutuksen puutteista, koska siinä ei ollut huomioitu kaikkia eri tekijöitä, esimerkiksi haastatteluiden järjestäminen ei ollut aivan mutkatonta vaan aikatauluja piti sovittaa enemmän kuin aluksi odotin.

Haastatteluissa esiintyi myös jonkin verran haasteita kielen kanssa, ja osa haastateltava käyttikin englannin kieltä paikkaamaan paikoin puutteellista suomen kieltä. Kielihaasteet vaikuttivat myös aineiston analyysiin kun mietin, mikä se ajatus sanojen takana on, pyrin kyllä haastattelutilanteessa selkeennyttämään ne itselleni kysymällä tarkentavia kysymyksiä. Kuitenkin pitää huomioida että tekemääni analyysiin vaikuttaa minun näkemys käytetystä kielestä ja kieliasusta.

Koen saavuttaneeni opinnäytetyölle asetetut tavoitteet ja vastanneeni tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tulokset eivät olleet yllättäviä, vaan vastasivat muualla tehtyjä aiempia tutkimuksia samasta aiheesta. Tästä tutkimuksesta saatiin kuitenkin mielestäni hyvää tietoa, siitä mikä on Oulussa maahanmuuttajille tarjottavien tuki- ja neuvontapalveluiden tila, sekä kehittämissuunnitelmia näille palveluille. Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset ovat mielestäni hyödyllisiä niin toimeksiantajalle kuin muillekin saman alan toimijoille Oulussa.

10 LÄHTEET

Aho, Simo & Mäkiäho, Ari 2017. Maahanmuuttajat ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 26/2017. Hakupäivä 13.10.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80048/TEMjul_26_2017_verkkojulkaisu.pdf.

Airamaa, Minna 2022. Espoossa autetaan korkeakoulutettuja maahanmuuttajia työpaikan löytämisessä – "Työllistymisprosentti huomattavasti parempi". Hakupäivä 8.10.2022. <https://www.lansivayla.fi/paikalliset/4570866>.

Arffman. Maahanmuuttajille. Hakupäivä 18.10.2022. <https://www.arffman.fi/palvelumme/maahanmuuttajille/>.

BusinessAsema. Digipajat maahanmuuttajille. Hakupäivä 19.10.2022. <https://businessasema.com/tapahtumat/digipajat-maahanmuuttajille/>.

Elinkeinoelämän keskusliitto 2021. Tilastoja maahanmuuttajien työllisyydestä. Hakupäivä 29.9.2022. <https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/10/20211017-tilastoja-maahanmuuttajien-tyollisyydesta.pdf>.

Haastattelu 1 2022. Korkeakoulutettu maahanmuuttaja. Haastattelu 8.11.2022.

Haastattelu 2 2022. Korkeakoulutettu maahanmuuttaja. Kirjalliset vastaukset sähköpostilla haastattelurungon pohjalta. Haastattelu 14.11.2022.

Haastattelu 3 2022. Korkeakoulutettu maahanmuuttaja. Haastattelu 15.11.2022.

Haastattelu 4 2022. Korkeakoulutettu maahanmuuttaja. Haastattelu 16.11.2022.

Haastattelu 5 2022. Korkeakoulutettu maahanmuuttaja. Haastattelu 22.11.2022.

Horko, Piia 2022. Anonyymi rekrytointi. Metropolia ammattikorkeakoulu. Liiketalouden tradenomi. Opinnäytetyö. Hakupäivä 10.10.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/740232/Lopputy%C3%B6_8222_Horko.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Husa, Tommi, Saarinen, Vesa & Sorjonen Pasi 2022. Työttömyyskatsaus 8/2022: Joko työttömyys pitkittyy? Hakupäivä 15.9.2022. <https://akavaworks.fi/julkaisut/tyottomyyskatsaus-8-2022-joko-tyottomyys-pitkittyy/>

Jyväskylän yliopisto 2021. Laadullinen tutkimus. Hakupäivä 15.11.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Kaarlampi Susanna & Sampakoski Eveliina 2011. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia työllistymisestä kanta-hämeessä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 20.9.2022. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34668/Kaarlampi Susanna ja Sampakoski Eveliina.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34668/Kaarlampi_Susanna_ja_Sampakoski_Eveliina.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Kaarlampi, Susanna & Sampakoski, Eveliina 2011. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia työllistymisestä Kanta-Hämeessä. Sosiaalialan koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 10.10.2022. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34668/Kaarlampi Susanna ja Sampakoski Eveliina.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34668/Kaarlampi_Susanna_ja_Sampakoski_Eveliina.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

Kangasniemi, Riikka 2022. Maahanmuuttajien työllistymisen haasteet ja tuki Suomessa - Ohjaajien ja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien kokemuksia. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro-gradu. Hakupäivä 4.10.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/81664/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202206133273.pdf>.

Köngäs, Päivi 2021. Oulu kärsii harvinaisesta työvoimapulasta ja samalla suuresta työttömyydestä – osaan työpaikoista riittää, että "silmät liikkuvat". Hakupäivä 5.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12091314>.

Kototietokanta a 2022: Työllisyysaste [verkkajulkaisu]. Taulukko: Työllisyysaste (Rek) muuttujina Alue, Syntyperä ja taustamaa, Ikä, Sukupuoli, Maassaoloaika (vain ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset), Vuosi ja Tiedot. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hakupäivä 15.9.2022. https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_tyoll/01seurInd_tyoll_pxt_117e.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b8d141b7-64ca-405b-8ade-aad82dfc1b38.

Kototietokanta b 2022: Työllisyysaste [verkkajulkaisu]. Taulukko: Työllisyysaste (Rek) muuttujina Alue, Syntyperä ja taustamaa, Ikä, Sukupuoli, Maassaoloaika (vain ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset), Vuosi ja Tiedot. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hakupäivä 14.9.2022. https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_tyoll/01seurInd_tyoll_pxt_117e.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b8d141b7-64ca-405b-8ade-aad82dfc1b38.

Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta 2020: Ylikoulutusaste [verkkajulkaisu]. Taulukko: Ylikoulutusaste (Kys) muuttujina Alue, Syntyperä, Taustamaa (vain ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset), Sukupuoli, Ikä, Vuosi ja Tiedot. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hakupäivä 14.9.2022. https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_tyoll/09seurInd_tyoll_pxt_122z.px/table/tableViewLayout1/?rxid=e3261708-3175-46fd-bb69-4880f833b7dd.

Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: Työllisyysaste [verkkajulkaisu]. Taulukko: Työllisyysaste (Rek) muuttujina Alue, Syntyperä ja taustamaa, Maassaoloaika (vain ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset), Ikä, Sukupuoli, Vuosi ja Tiedot. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hakupäivä 20.9.2022. https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_tyoll/01seurInd_tyoll_pxt_117e.px/table/tableViewLayout1/?rxid=1530e677-445e-4c73-a60b-f5a5ac273e4a.

Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: Työllisyysaste [verkkajulkaisu]. Taulukko: Työllisyysaste (Rek) muuttujina Alue, Maassaoloaika (vain ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset), Ikä, Sukupuoli, Syntyperä ja taustamaa, Vuosi ja Tiedot. Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö. Hakupäivä 22.9.2022. https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_tyoll/01seurInd_tyoll_pxt_117e.px/table/tableViewLayout1/?rxid=46dd868a-7ab8-4dc7-990a-adb2e833e39b.

Kotoutumisen osaamiskeskus 2021. 2. Maahanmuuttajien työmarkkina-asema valtaväestöä heikompi. Hakupäivä 14.9.2022. <https://kotoutuminen.fi/maahanmuuttajien-tyomarkkina-asema>.

Kotoutumisen osaamiskeskus c 2021. Maahanmuuttaneet työmarkkinoilla. Hakupäivä 20.9.2022. <https://kotoutuminen.fi/tyoelama-ja-tyoperainen-maahanmuutto>.

Kotoutumisen osaamiskeskus d 2021. Maahanmuuttaneet työmarkkinoilla. Hakupäivä 8.10.2022. <https://kotoutuminen.fi/tyoelama-ja-tyoperainen-maahanmuutto>.

Kotoutumisen osaamiskeskus e 2021. Kotoutumista ja pakolaisten vastaanottoa tuetaan erilaisilla palveluilla. Hakupäivä 19.10.2022. <https://kotoutuminen.fi/kotoutumista-edistavat-palvelut>.

Kotoutumisen osaamiskeskus f 2021. TE-toimiston palvelut. Hakupäivä 19.10.2022. <https://kotoutuminen.fi/te-toimiston-palvelut>.

Kotoutumisen osaamiskeskus. 3. Maahanmuuttajien tilanteet erilaisia ja eriarvoisia. Hakupäivä 16.9.2022. <https://kotoutuminen.fi/maahanmuuttajien-tilanteet>.

Kristel, Kivisik. Kotoutumiskoulutukset. Hakupäivä 18.10.2022. <https://www.staffpoint.fi/palvelut-te-toimistoille/kasvupalvelut/kotoutumis-koulutukset>.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat 2020. Työllistyminen on osa maahanmuuttajien kotoutumista. Hakupäivä 20.9.2022. <https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2020/tyollistyminen-osa-maahanmuuttajien-kotoutumista>.

Kuuskoski, E & Puhakka, K 2014. Kielitaidon merkitys korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisessä. Sosiaalitieteiden laitos. Helsingin yliopisto. Hakupäivä 14.10.2022. <https://blogs.helsinki.fi/monatta-hanke/files/2011/05/Tutkimusraportti-Palmenia20141.pdf>.

Kyhä, Henna 2011. Koulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopisto. Väitöskirja. Hakupäivä 5.10.2022. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/72519/AnnalesC321Kyha.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Mäntymää, Eero 2017. Tässä keino maahanmuuttajien työllistämiseen – palkkatuki ja työperäinen ammattikoulutus. Hakupäivä 12.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-9666679>.

Martti, Eemeli, Mäntymää, Eero & Pietarinen, Eetu 2019. Suomalainen nimi on valtava etu Suomen työmarkkinoilla – tutkija lähetti tuhansia työhakemuksia eri nimillä ja tulokset hätkähdyttävät. Hakupäivä 25.9.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-11023468>.

Näveri, Anna 2021. Työpaikkoja on auki yli 50 000, mutta löytyykö tekijöitä? Maria Kosonen on töissä kahvilassa ja Riina Vartiainen kaupassa – molemmilla aloilla riittäisi töitä muillekin. Hakupäivä 1.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12061590>.

Opetushallitus a 2022. Säänneilyt ammatit Suomessa. Hakupäivä 4.10.2022. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/saannelyt-ammattit-suomessa>.

Opetushallitus b 2022. Korkeakoulujen SIMHE-palvelut. Hakupäivä 12.10.2022. <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/korkeakoulut-tukemassa-maahanmuuttajia/simhe>.

Opetushallitus c 2022. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustaminen Suomessa. Hakupäivä 4.10.2022. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/tutkintojen-tunnustaminen/ulkomailla-suoritettujen-tutkintojen-tunnustaminen-suomessa>.

OSAO 2022. Oulun osaamiskeskus 2020. Hakupäivä 19.10.2022. <https://www.osao.fi/hankkeet/oulun-osaamiskeskus-2020/>.

Oulun ammattikorkeakoulu. Toimintaa kehittävät hankkeet. Hakupäivä 19.10.2022. <http://oamk.fi/c5/fi/koulutus/ohjauspalvelua-maahanmuuttajille/toimintaa-kehittavat-hankkeet/>.

Oulun Kaupunki a. Palvelukoosteet. Maahanmuuttajat. Hakupäivä 18.10.2022. <https://www.ouka.fi/oulu/kohderyhmat/maahanmuuttajat>.

Oulun Kaupunki b. Monikulttuurikeskus Villa Victor. Hakupäivä 19.10.2022. <https://www.ouka.fi/oulu/villavictor>.

Oulun Kaupunki c 2011. Oulun kaupungin maahanmuuttajalasten ja –nuorten kotouttamispalveluiden kehittämishanke. Hakupäivä 19.10.2022. <https://www.oukapalvelut.fi/kehittamishankkeet/Hankekortti1.asp?ID=530>.

Oulun vastaanottokeskusten tukiyhdistys ry. Vapaaehtoistoiminta. Hakupäivä 19.10.2022. <https://tukiyhdistys.fi/>.

Punainen Risti. Maahanmuuttajien tueksi. 19.10.2022. <https://www.punainen-risti.fi/vapaaehtoiseksi/maahanmuuttotyön-tueksi/>.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Hakupäivä 10.11.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työ ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto. 2022:8, Pohjois-Pohjanmaan Työllisyyskatsaus, elokuu 2022. Oulu: Elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus (viitattu 2.10.2022). Saantitapa: https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Textbase/Tkat-12/Pdf/Tkat_fi.pdf.

Tilastokeskus a 2021. Talouden tilannekuva. Hakupäivä 16.9.2022. <https://www.stat.fi/ajk/koronavirus/koronavirus-ajankohtaista-tilastotietoa/miten-vaikutukset-nakyvat-tilastoissa/talouden-tilannekuva#tyollisyys>.

Tilastokeskus b 2021. Syntyvyys ei ole Suomessa ikärakenteen kannalta riittävällä tasolla. Hakupäivä 15.9.2022. https://www.stat.fi/til/vaenn/2021/vaenn_2021_2021-09-30_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus 2022. Avoimia työpaikkoja viimeisellä vuosineljänneksellä selvästi enemmän kuin vuosi sitten. Hakupäivä 28.9.2022. https://www.stat.fi/til/atp/2021/04/atp_2021_04_2022-02-17_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus 2022. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi edelleen vuonna 2021. Hakupäivä 19.9.2022. <https://www.stat.fi/julkaisu/cktvhogps28n50b55gb5y44hg>.

Tuominen, Minna 2021. Palat yhteen – korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen edistäminen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosionomi. Opinnäytetyö. Hakupäivä 4.10.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/496413/Tuominen_Minna.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Maahanmuuttajien työllistyminen. Hakupäivä 4.10.2022. <https://tem.fi/documents/1410877/%202859687/Maahanmuuttajien+ty%C3%B6llistymisen+10022014.pdf>.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Tutkimus: Taustatekijät vaikuttavat merkittävästi maahanmuuttajien työllistymiseen. Hakupäivä 26.9.2022. <https://tem.fi/-/tutkimus-taustatekijat-vaikuttavat-merkittavasti-maahanmuuttajien-tyollistymiseen>.

Työ- ja elinkeinoministeriö a 2022. Työttömiä työnhakijoita elokuussa 239 100. Hakupäivä 15.9.2022. <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/TextBase/Tkat/Prs/Tkat.fi.htm>.

Työ- ja elinkeinoministeriö b 2022. Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä on noussut koronaa edeltäneelle tasolle, Hakupäivä 16.9.2022. <https://tem.fi/-/ammattibarometri-tyovoimapulasta-karsivien-ammattien-maara-on-noussut-koronaa-edeltaneelle-tasolle>.

Työ- ja elinkeinoministeriö b 2022. Talent Boost -toimenpideohjelma. Hakupäivä 19.10.2022. <https://tem.fi/talent-boost>.

Työ- ja elinkeinoministeriö c 2022. Maahanmuuttajalle. Hakupäivä 19.10.2022. <https://toimistot.tepalvelut.fi/pohjois-pohjanmaa/maahanmuuttaja>.

Väre, Anne 2019. Maahanmuuttajan työllistymisessä on monia haasteita. Hakupäivä 14.9.2022. <https://tyopaikat.oikotie.fi/tyontekijalle/artikkelit/maahanmuuttajan-tyollistymisessa-on-monia-haasteita>.

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

Vuolle settlementti a. Ystävyysskeskus. Hakupäivä 19.10.2022. <https://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteistyoystavyyskeskus/>.

Vuolle settlementti b. Työllistymisvalmennus. Hakupäivä 19.10.2022. <https://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteistyoystavyyskeskus/koulutus/tyollistymisvalmennus/>.

LIITTEET

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien teemahaastattelun kysymysrunko LIITE 1

Taustatiedot

- Kerrotko sukupuolesi?
- Minkä ikäinen olet? 18–25? 26–40? 41–?
- Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Työkokemus & osaaminen

- Kerrotko sinun koulutushistoriasi?
 - Missä olet suorittanut tutkinnon/tutkinnot?
 - Millä kielellä tutkinto on suoritettu?
 - Jos tutkinto suoritettu ulkomailla, onko tutkinto tunnustettu Suomessa? Jos ei onko hakenut tai aikooko hakea?
- Kerrotko lyhyesti minkälainen on sinun työhistoriasi?
 - Jos on työhistoriaa, niin missä maassa hankittu?
 - Vastasiko työ koulutustasi?
- Miten arvioisit oman suomen kielen osaamisesi suhteessa oman alan vaatimuksiin?
 - Oletko opiskellut itsenäisesti esimerkiksi suomen kieltä? tai osallistunut esimerkiksi erilaisiin valmennuksiin?

Palvelut

- Oletko käyttänyt jotain maahanmuuttajien tuki- tai neuvontapalveluita? (Esim. Villa Victor, Kotokoulutukset)
 - Mitä?
 - Miten ne ovat auttaneet sinua?
- Mitä uusia palveluja haluaisit/tarvisit?

Minkälaisia kokemuksia sinulla on ollut työllistymisestä?

- Oletko hakenut töitä?
 - Oletko kokenut, että jokin asia on vaikeuttanut työn saamista? (Esim. ennakkoluulot, kohtuuttomat kielivaatimukset)
 - Oletko kokenut, että joku asia on auttanut työn saamista? (Esim. Palvelut, omat taidot)
- Onko Suomessa asuttu aika vaikuttanut työllistymiseesi?
 - Jos kyllä, niin miten? (Oletko esimerkiksi saanut helpommin töitä tietyn ajan jälkeen?)
- Miten näet työllistymisesi tulevaisuudessa?
 - Uskotko saavasi töitä?
 - Jos ei niin miksi ei?
- Muutatko pois Oulusta, jos et löydä töitä? (Esimerkiksi Helsinkiin tai ulkomaille)
 - Muutatko pois, jos et työllisty täällä omalle alalle?
- Haluatko sanoa aiheesta vielä jotain, mikä ei ole tullut esille?